

„KODANIKUÜHISKONNA ARENGUKAVA 2011-2014“

Koostamise ettepanek

1. Sissejuhatus

2002. aastal kiitis Riigikogu heaks Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni (edaspidi EKAK). EKAKi eessõnas on märgitud, et demokraatliku riigikorra püsimiseks ja arenguks on avalikul võimul vaja kuulata kodanikke ja teha koostööd võimalikult paljudega neist. Otsuseid langetades peab avalik võim arvestama paljude ühiskonnaliikmete ja nende ühenduste erihuvide, väärtushoiakute ja eesmärkidega ning neid tõsiselt kaaluma ka siis, kui nende kandjad moodustavad arvulise vähemuse. Ühtlasi kinnitab ajalooline kogemus kodanike omaalgatusliku aktiivsuse positiivset mõju, mis avaldub ühiskonna isereguleeruva toimimise sujuvuses. Kodanikuühiskonna ja demokraatia kindlustamise kaudu saavad ühiskonnaliikmed ja nende ühendused ning avalik võim töötada üheskoos Eesti Vabariigi põhiseaduses sätestatud põhiväärtuste: vabaduse, õigluse ja õiguse, sisemise ja välise rahu, ühiskondliku edu ja üldise kasu ning eesti rahvuse ja kultuuri kestmise nimel.

EKAK määratleb avaliku võimu ja kodanikualgatuse vastastikku täiendavaid rolle ning koostoimimise põhimõtteid avaliku poliitika kujundamisel ja teostamisel ning Eesti kodanikuühiskonna ülesehitamisel.

EKAK rakendamiseks kiitis Vabariigi Valitsus 28.09.2006.a. heaks Kodanikualgatuse toetamise arengukava aastateks 2007-2010 (edaspidi KATA).¹ Arengukava põhieesmärgiks seati soodsate tingimuste loomine kodanikualgatuse arenguks Eestis. Kuna aja lõikes oli EKAK eesmärkide elluviimiseks välja töötatud mitmeid strateegilisi dokumente ning arengukavaga paralleelselt kehtis ka Vabariigi Valitsuse ja kodanikeühenduste esindajate ühiskomisjoni² (EKAK ühiskomisjoni) 2007–2009.a. tegevuskava, algatas regionaalminister kodanikuühiskonna arengut suunavate dokumentide süsteemi korrastamise. Täiendatud KATA koos rakendusplaanidega aastateks 2009., 2010. kiitis Vabariigi Valitsus heaks 2008. aasta lõpus.³

„Kodanikuühiskonna arengukava 2011-2014“ on jätkuks „Kodanikualgatuse toetamise arengukavale 2007-2010“, mille visioon on „kogu Eesti rahvas tunneb end vabade inimeste ühishuvidel põhineva kooslusena. Kodanikuühiskonna aluseks on inimeste omaalgatus, mis on vaba riigipoolsest sunnist.“

Arengukava kehtivusperiood jõuab lõpule 2010. aastal. Kuna EKAKile on vaja tagada selge rakendamise süsteem, peavad Siseministerium, EKAK ühiskomisjon⁴ ning ühiskondlikud partnerid oluliseks uue ning senisest laiapõhjalisema valdkondliku arengukava koostamist. Tuginedes EKAKis ning kehtivas arengukavas sõnastatud väärtustele, jätkab koostatav

¹ http://www.siseministerium.ee/failid/KATA_2007_2010.pdf - alates 18.12.2008 kehtib täiendatud arengukava

² http://www.siseministerium.ee/failid/K_tegevuskava_290207_Vastuv_etud.doc

³ http://www.siseministerium.ee/public/KATA_18_12_08.doc, lisaks rakendusplaanid ja täitmise aruanded.
<http://www.siseministerium.ee/30297>

⁴ Vabariigi Valitsuse ja kodanikeühenduste esindajate ühiskomisjon, Vabariigi Valitsuse 16. augusti 2007 korraldus nr 380

arengukava demokraatliku ning avatud ühiskonna traditsiooni kujundamist ja kindlustamist. Kodanikuühiskonna arendamise strateegilise dokumendina peab arengukava lähtuma kodanikuühiskonna tugevdamise tegelikest vajadustest järgneval perioodil, kindlustama valitsusasutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste ühtse lähenemise valdkonnale, võimaldama konsolideerida valitsusasutuste valdkondlikke arengukavu sidudes tervikusse samasuunalisi eesmärke ja tegevusi, looma võimaluse koostöök kodanikuühiskonna arengu horisontaalsete mõjude hindamisel.

2. Kodanikualgatuse toetamise arengukava 2007-2010 senised tulemused

Asjaomaste ministriumide ja Riigikantselei kaudu nägi arengukavaga ette võimalused:

1. aidata kaasa demokraatlike protsesside tugevdamisele, hea valitsemise põhimõtete kinnistamisele ja osalusdemokraatia edendamisele;
2. avaliku sektori koordineeritud koostööle kodanikuühiskonna arengu toetamisel;
3. kodanikeühenduste ja avaliku sektori koostöömotivatsiooni suurendamisele ning vastastikuse usalduse kujunemisele;
4. kodanikeühenduste riiklikest vahenditest toetamise ühtsete põhimõtete kasutuselevõtule.

Üks arengukava täiendamise olulisi vajadusi oli tuua esile prioriteetsed tegevussuunad ning sellele vastavalt täpsustada arengukava eesmärke.

KATA üldeesmärk on tagada kodanikualgatust soodustav keskkond Eestis.

Kehtiva arengukava prioriteetsed tegevussuunad on:

1. Kodanikuharidus.
Eesmärk 1: Mitmekülgne ja erinevaid ühiskonnagruppe kaasav kodanikuharidus toetab kodanikuühiskonna väärtusi ja aktiivset, hoolivat osalemist ühiskonna elus.
2. Kodanikuühiskonna ja kodanikualgatuse organiseerumine ja võrgustikud.
Eesmärk 2: Eesti kodanikualgatus on mitmekesine ning ühendused on elujõulised.
3. Heategevus (vabatahtlik tegevus ja filantroopia).
Eesmärk 3: Vabatahtlik tegevus ja annetamine ning filantroopia on laiaulatuslik ja mitmekesine.
4. Kaasamine.
Eesmärk 4: Avaliku sektori otsuste kujundamine ja rakendamine on tänu kaasamisele tõhusam ning osapooled on rahul kaasamise protsessi ja tulemustega

Arengukava elluviimise edukuse määrab eesmärkide saavutamisele antav hinnang. Kuna Siseministerium koostab ja esitab arengukava täitmise lõpparuande Vabariigi Valitsusele 2011. aastal, mil toimub arengukava meetmete ja eesmärkide saavutamise taseme hindamine ning lähteülesande koostamise hetkel on realiseerimata 2010. a kavandatud tegevused, annab alljärgnev peatükk ülevaate arengukava rakendamise olulisematest tegevustest perioodil 2007-2009.

2.1 Tulemused perioodil 2007 – 2009

Lähtuvalt KATA prioriteetsetest tegevussuundadest on järgnevalt analüüsitud KATA eesmärkide saavutamist toetavaid olulisemaid tegevusi ning tulemusi.

2.1.1 Mittetulundusühingute ja sihtasutuste tegevusvõimekuse kasvu ja elujõulisuse soodustamine

EKAK vastuvõtmine Riigikogus 2002. aasta detsembris valmistas ette pinnase mittetulundusühenduste riiklikku rahastamist puudutavate suhete korrastamiseks. Rahaline toetamine on valitsuse võimalus väljendada seisukohta, et kodanikeühendused on avaliku võimu partner riigile oluliste poliitiliste ja sotsiaalsete eesmärkide saavutamisel. Ühenduste tegevusvõimekust mõjutab oluliselt nende riikliku rahastamise maht ja korraldus ning ühenduste vajadustele vastavate teavitus-, koolitus- ja nõustamisteenuste pakkumine.

Ühenduste tegevusvõimekuse soodustamiseks kavandati neli peamist tegevust:

- 1) *Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsiooni väljatöötamine ning kontseptsiooni rakendamine vastava riigi sihtasutuse loomisel ja käivitamisel.*

Kodanikuühiskonna sihtkapitali kontseptsioon⁵ kiideti Vabariigi Valitsuse poolt heaks detsembris 2007., sihtasutus „Kodanikuühiskonna Sihtkapital“ asutati ja rakendati tööle 2008. aastal.

- 2) *Kodanikeühenduste riikliku rahastamise korrastamine ning rahastamise ühtse kontseptsiooni väljatöötamine ja rakendamine.*

Riikliku rahastamise osakaalu kasv aastate lõikes iseloomustab hästi ühenduste rolli kujunemist ühiskonnas ning koostööpotentsiaali avaliku ja kolmanda sektori⁶ suhetes. Võib öelda, et valitsuse poliitika ja suhtumine finantssuhetesse ühendustega on sõltunud viimaste rollist ühiskonna arengus ning kolmandale sektorile delegeeritud avaliku võimu ülesannetest. Kodanikeühenduste riigieelarvelise rahastamise korrastamise kontseptsioon kiideti Vabariigi Valitsuse poolt heaks märtsis 2009⁷. Kontseptsiooni elluviimine keskendub rahastamise korrastamisele⁸ valitsusasutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste rahastamispraktikate ühtlustamisel, rahastamise muutmisel läbipaistvaks, selgeks ja üheselt mõistetavaks ning riigieelarveliste vahendite kasutuse muutmisel sihipärasemaks ja efektiivsemaks. Kontseptsiooni rakendamiseks on Siseministeerium valmistanud ette haldussuutlikkuse meetme alasuuna 5.1 raames programmi, mille elluviimine toimub koostöös valitsusasutustega 2010-2013.

- 3) *Mittetulundusühenduste maakondlike tugistruktuuride toetamine*

Oluline tegevus ühendustele on olnud nende vajadustest lähtuva riikliku tugisüsteemi arendamine. Lisaks tegevusvõimekuse toetamiseks asutatud Kodanikuühiskonna Sihtkapitalile on riiklike tugitegevusi ühendustele (tasuta info, koolitused, nõustamine) pakutud EAS koordineerimisel toimiva maakondlike arenduskeskuste võrgustiku ning mittetulundusühenduste maakondlike tugistruktuuride toetamise programmi⁹ kaudu. Mittetulundusühendustele pakutavate teenuste vastavus peab lähtuma ühenduste tegelikelt vajadustest. Tugiteenuste arendamine eeldab senisest suuremat paindlikkust ning jätkusuutlikku rahastamist.

⁵ vt www.kysk.ee

⁶ Kolmas sektor - ühiskonna osa, mis ei kuulu avaliku võimu ega kasumit taotleva ärisektori alla. Mõisted kolmas sektor ja mittetulundussektor on sünonüümid ning sisaldavad kõiki mittetulundusühendusi. Mittetulundusühendused on üldnimetus, mis hõlmab vastavate seaduste alusel moodustatud mittetulundusühinguid, sihtasutusi ja seltsinguid

⁷ vt Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamise 26. 03. 2009 otsus kiita heaks kontseptsioon http://www.siseministeerium.ee/public/Rahkon_260309.pdf

⁸ Kodanikeühenduste korrastatud rahastamine on seisund, kus avalikus sektoris kasutatakse ühtlustatud rahastamispraktikaid, mis aitavad kaasa läbipaistva, ligipäätava, avalikke huve kaitsvale ja tulemuslikule rahastamisele ning mis tõstavad ühenduste võimekust, kontseptsioon lk 5.

⁹ http://www.avalikteenistus.ee/public/MAK_programm_loplik_27.05.2008.pdf

Eelduste loomine mittetulundusühenduste registri ja majandusaasta aruandluse korrastamiseks on riigile olnud seniajani väljakutseks. Hinnates mittetulundusühingute majandusaasta aruannete esitamist riigile 2007. ja 2008. aastal, on esitamise % suhteliselt madal - vastavalt 69% ja 63%.

4) Ühenduste majandusaasta aruannete aruandluse korrastamise lihtsustamine ja korrastamine ning tingimuste loomine üleminekuks elektroonilisele aruandlusele.

Seoses ühenduste majandusaasta aruannete taksonoomia väljatöötamisega 2009. aastal ning tingimuste loomisega üleminekuks elektroonilisele aruandlusele muutub 2010. aastast ühendustele kohustuslikuks majandusaasta aruannete esitamine registrit pidavale kohtule üksnes elektrooniliselt. Sellega seoses on võimalik hakata analüüsima ühenduste majandustegevust hõlmavaid andmeid ning ühtlasi on majandusaasta aruandlusest laekuv info aluseks registri puhastamisele mittetegutsevatest ühendustest.

2.1.2 Kodanikuaktiivsus ja kaasamine, vabatahtlik tegevus ja annetamine

KATA taotles kodanike aktiivsuse kasvu ja osalusdemokraatia juurutamist nii kohalikul kui ka riigi tasandil.

Informatsiooni kättesaadavus kohalikul tasandil on paranenud ja avaliku võimu otsused on enamasti avalikustatud. Riigi ja kolmanda sektori koostöös on välja töötatud soovituslik kaasamise hea tava. Ministeeriumid on kaasamise olulisust ja vajadust teadvustanud, kuid süsteemset kaasamist ei ole järjekindlalt rakendatud. On uuendatud riiklik kaasamisveeb¹⁰, mille kasutamise aktiivsus on suhteliselt tagasihoidlik – selle põhjused vajavad analüüsi. Riigi tasandi kaasamisprotsesside plaanimiseks on igas ministeeriumis nimetatud kaasamise koordinaator. 2009. aastal algatas Siseministeerium koostöös 8 valitsusasutuse ja Riigikantseleiga projekti „Valitsusasutuste kaasamisvõimekuse tõstmine”, mille tulemused avalduvad 2010. aasta teisel poolel.

Kodanikuaktiivsuse edendamiseks kavandatud vabatahtliku tegevuse toetamise tegevused (tunnustamisüritused, vabatahtliku pass, vabatahtliku tegevuse hea tava, teavituskampaaniad, vabatahtlike juhtimise koolitused, Vabatahtlike Värav www.vabatahtlikud.ee ja võrgustikutegevused) on käivitatud. Ülevaate saamiseks Eesti elanikkonna osalemisest vabatahtlikus tegevuses ning vastavate arengusuundade kavandamiseks valmis KATA raames 2009. aastal alusuuring „Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis.”¹¹ Tegevussuuna edasiarendamiseks tasub kaaluda vabatahtliku tegevuse koordineerimise käivitamist regionaalsel ja kohalikul tasandil.

Kuna heategevuslik annetamine on oluline kodanikuühiskonna ja –algatuse eesmärk, tuleb senisest süsteemsemalt mõelda annetamise soodustamisele ja filantroopia põhimõtete süvendamisele. Vastava KÜSK poolt tellitud alusuuringu on Poliitikauuringute Keskus Praxis koostanud.¹²

¹⁰ www.osale.ee

¹¹ „Emor, Praxis, Kristina Mänd (2009): Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis. Uuringu aruanne. Tallinn: Emor, Praxis, Kristina Mänd. <http://www.vabatahtlikud.ee/UserFiles/uuringud/osalemine2009.pdf>

¹² „Hasartmängumaksust ühendustele toetuste eraldamise ja kasutamise põhimõtete mudeli koostamine” BDA Consulting OÜ, http://www.kysk.ee/sisu/10_3678226_Uuringuraport_8220Hasartmangumaksust_uhendustele_toetuste_eraldamise_ja_kasutamise_pohimotete_mudeli_koostamine8221_uuringu_teostaja_BDA_Consulting_OU.pdf

Kodanikuaktiivsuse ja -algatuse kasvu kinnitavad kodanikualgatuslikud üleriigilised aktsioonid „Teeme ära 2008” ja „Minu Eesti” ning arvukad vähema ulatusega kampaaniad.

Vabariigi Valitsuse tulumaksusoodustusega ühenduste nimekiri ei sisalda kõiki avalikes huvides tegutsevaid ühendusi, mistõttu see ei ole kasutatav teabeallikana ega kodanikuühiskonna osalisi korrastava tegevusena.

2.1.3 Kodanikuühiskonna alane teadlikkus, sihtasutuste ja mittetulundusühingute teave ja statistika, uuringud

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu kaudu on viidud ellu mitmed sellealased tegevused (ajakiri Hea Kodanik, e-nädalakiri, ligi 3000 adressaadiga infolist, informatiivne kodulehekülj www.ngo.ee, kodanikuühiskonna konverentsid, ühenduste suvekoolid jm).

Perioodil on KATA raames viidud läbi mitmeid suuremahulisi uuringuid¹³, käesolevaks momendiks on mitmed neist leidnud otsesest rakendamist poliitikate väljatöötamisel kodanikuühiskonna võtmevaldkondades, mitmed aga alles ootamas rakendumist.

2.2 KATA rakendamise hindamine

KATA rakendamist juhtimisinstrumendina on võimalik hinnata selgemalt alates 2009. aastast, mil arengukava täiendati võimalike indikaatorite ja hindamissüsteemiga. Käesolevaks hetkeks on rakendusplaanis kavandatud tegevuste mahust viidud ellu hinnanguliselt 2/3. Võib öelda, et strateegiliste eesmärkidele saavutamise muudab keeruliseks asjaolu, et rakendusplaanis on suur osa kavandatud tegevustest otsese rahalise katteta. KATA elluviimise jooksul on saanud selgeks, et kodanikuühiskonna arengut mõjutavate ning mitmete arengukavas sätestatud teemade arendamine eeldab valitsusasutuste tasandil senisest selgemaid kokkuleppeid. Näideteks on kodanikuhariduse ja vabatahtliku tegevuse koordineerimine, mis puudutab mitmeid valitsusasutusi, ent mille osas on seniajani puudunud selge vastutuse ja rollide jaotus.

Käesoleval ajal on Siseministeriumil valmimas kodanikuühiskonna arengut kirjeldavate indikaatorite süsteem¹⁴, mis vajab sidustamist koostatava uue perioodi arengukavaga ning võtmist selle mõju ja tulemuste hindamise aluseks

2.3 Kokkuvõte

Perioodi jooksul on kiiresti kasvanud nii ühenduste arv kui ka nende koostöö avaliku sektoriga. KATA rakendamise perioodil on lisandunud mitmed valdkondlikud või teemapõhised katus- ja eestkosteorganisatsioonid kellega avalik sektor on omandanud teatavad koostöökogemused. Koostöö, selle jätkusuutlikkus ja koostööpartnerite erinevad kompetentsid vajavad aga analüüsimist ja üldistamist. KATAs nimetatud prioriteetsed tegevused on kindlasti saavutanud avalikus sektoris töötavate inimeste suurema teadlikkuse kodanikuühiskonna teemadest, mida võib hinnata kui püstitatud eesmärgi poole liikumist. Avaliku sektori rahastamispraktika liigub suurema selguse poole. Rakenduskava elluviimise ja muutmise käigus on ilmnenu uusi võimalusi ja väljakutseid, millega algselt ei olnud arvestatud. See viitab vajadusele järgmise perioodi analoogsed dokumendi koostamisel püstitada selgemad ja konkreetsemad eesmärgid,

¹³ KATA raames tellitud uuringud perioodil 2007-2009 on kättesaadavad <http://www.siseministerium.ee/uuringud-ja-publikatsioonid>

¹⁴ EKAK eesmärkide mõõdikute süsteemi projekti arutati Vabariigi Valitsuse ja kodanikeühenduste esindajate ühiskomisjoni 22.09.09 ja 27.10.09 istungitel http://www.siseministerium.ee/public/Lisa1_indikaatorid_051009_v.pdf

fookused ja hindamiskriteeriumid ning täpsustada veelgi kodanikuühiskonna juhtimise ja koordineerimise pädevust ja horisontaalse poliitika elluviimise vastutust

3. Arengukava koostamise vajaduse põhjendus

Senisest teadlikumalt juhitud kodanikuühiskonna arendamise kogemusest saab järeldada, et valdkonna edendamiseks kavandatud meetmed ning üksikud algatused saavad olla tulemuslikud eelkõige siis, kui need on omavahel seotud laiemasse, kuid selgelt piiritletud ja läbimõeldud rakendussüsteemi. Eesti riigi ja ühiskonna arengu jaoks on kodanikuühiskonna edendamise valdkondliku arengukava koostamine oluline järgmistel põhjustel:

1. Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsioonile (EKAK) tuleb luua toimiv rakendussüsteem

Riigikogu poolt 2002. aastal heakskiidetud Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsioon sõnastab küll olulisemad põhimõtted ja prioriteedid kodanikualgatuse edendamiseks Eestis, kuid ei too välja konkreetseid samme ja kokkuleppeid soovitud tulemuste saavutamiseks. Kodanikuühiskonna valdkondliku arengukava koostamise ja rakendamise tulemusena on võimalik luua toimiv mehhanism kontseptsiooni elluviimiseks. Seega saab arengukava aidata kaasa kodanikuühiskonna väärtuste kinnistumisele ja osalusdemokraatia edendamisele. See saab tugevdada kodanikeühenduste institutsionaalset võimekust ja aidata väärtustada ning edendada vabatahtlikku tegevust ja heategevust.

2. Arengukava täpsustab riigi rolli ja vastutuse kodanikuühiskonna arengutes osalejana.

Kodanikualgatuse soodustamine ja demokraatliku ühiskonna toimimiseks vajalike struktuuride parendamine eeldab lisaks kodanike endi algatusele regulatsioonivõimet omava ja avalike ressursside kasutamist juhtiva avaliku sektori panuseid. Vastutuse võrdne ja õiglane jaotamine valdkonna arendamises rolli omavate osapoolte vahel tagab usalduse, süsteemsuse ja läbipaistvuse avaliku ja kolmanda sektori suhetes. Arengukava ja selles ette nähtud koostöö avaliku võimu ja mittetulundusühenduste vahel toetavad hea valitsemise põhimõtete kinnistumist ja parandavad kodanike elu mõjutavate otsusprotsesside läbipaistvust.

3. Kodanikuühiskonna edendamine on horisontaalne teema, mis eeldab koostööd erinevate valdkondade vahel.

Kodanikuühiskond ei tunne valdkonnapiire ning kodanikualgatuse soodustamine on oluline pea kõikide ministriumide tegevusvaldkondade ja eesmärkide toetamiseks. Kodanikualgatuseks soodsa keskkonna loomine eeldab uuendusi ja algatusi erinevates vastutusvaldkondades. Eeldades läbirääkimisi, kokkuleppeid ja koostööd saab arengukava olla toimivaks sisendiks ministriumide tegevuskavadesse ja riigieelarve planeerimisse, mis on omakorda oluline muudatusteks vajalike panuste kindlustamiseks. Arengukava abil on seega võimalik senisest paremini koordineerida avaliku sektori koostööd kodanikuühiskonnaga, sh strateegiline partnerlus riigi valdkondlike eesmärkide planeerimisel ning saavutamisel. Teiseks annab riiklik arengukava võimaluse kujundada ja toetada kodanikualgatuse arenguid kohalikul tasandil.

4. Arengukava toetab horisontaalsete eesmärkide seadmist ja elluviimist Euroopa Liidu struktuurifondide rakendamisel.

Struktuurifondide rakendamise üheks horisontaalseks prioriteediks on kodanikuühiskonna arendamine, millega arvestamiseks puuduvad aga planeerijatel ja rakendusüksustel piisavad ühtlustatud alused. Arengukava toob välja vajadused, riiklikud prioriteedid ja eesmärgid, mis on oluliseks toeks EL struktuurifondide kasutamise juhtimisel ja ka reaalsel panustamisel kodanikuühiskonna arengutesse.

5. Valdkondliku arengukava koostamine ja rakendamine võimaldab osapoolte koostöös reageerida ühiskondliku ja majandusliku situatsiooni muutustele.

Kodanikuühiskonna arendamise spetsiifilised vajadused muutuvad ühes loomulike ühiskondlike arengutega. Arengukava koostamine aitab parimal moel reageerida riigipoolsete tegevustega tekkivatele uutele vajadustele, et tagada kodanikualgatuseks soodsa keskkonna hoidmine, kolmanda sektori sotsiaalmajandusliku rolli selgem määratlemine, kodanikuaktiivsuse tõus ja demokraatliku valitsemiskultuuri säilimine.

4. Valdkonna probleemide ülevaade

Kehtiv, varasemat arengukava täiendav VV korraldusega 2008. a. detsembris heaks kiidetud KATA 2007-2010¹⁵ määratleb neli prioriteetset tegevussuunda:

- kodanikuharidus;
- kodanikuühiskonna ja –algatuse organiseerumine ning võrgustikud;
- heategevus ja filantroopia (vabatahtlik tegevus ja annetamine);
- kaasamine.

Hetkeolukord eeldab nende prioriteetidega jätkamist ning lisada tuleb järgmised prioriteetsed tegevussuunad:

- kodanikeühendused kui partnerid avalike teenuste osutamisel;
- kodanikeühenduste riigieelarveline rahastamine;
- kodanikuühiskonna arengu hindamiseks vajalik statistika ja uurimusteave.

Järgnevalt on kõikide tegevussuundade kohta esitatud kokkuvõtlik ülevaade peamistest probleemidest.

4.1 Kodanikuharidus

Kodanikuhariduse valdkonnas pole senini olnud poliitika kujundamise koordineerijat, mistõttu on kodanikuhariduse arendustegevus olnud ebasüsteemne. Kodanikualgatuse toetamise arengukava 2007-2010 2008.a. rakendusplaani täitmise aruanne¹⁶ mainib kodanikuharidust puudutavate tegevuste killustatust. Tegevuste lõikes jaguneb vastutus HTM-i ja SiM-i vahel.

¹⁵ http://www.siseministeerium.ee/public/KATA_18_12_08.doc

¹⁶ Siseministeerium [2009]: *Kodanikualgatuse toetamise arengukava 2007-2010 2008. aasta rakendusplaani täitmise aruanne*. http://www.siseministeerium.ee/public/KATA_aruanne_2008.pdf

Keskseks küsimuseks on kodanikuhariduse süsteemne arendamine ning ametkondade vahelise koostöö tõhusus, mida on takistanud formaalhariduse ja mitteformaalhariduse lahus käsitlemine ning kodanikuhariduse arendamises sisulist kaalukust ja mõju omava püsiva koostöövormi puudumine. Ühiskonnaliikmed on kodanikuhariduse võimalustest suhteliselt vähe teadlikud.

4.2 Kodanikuühiskonna ja –algatuse organiseerumine ning võrgustikud

Võrreldes EKAK-i vastuvõtmise ajaga on kodanikuühiskonna arenguvajadused muutunud. Senisest enam tuleb tähelepanu pöörata viisidele, kuidas ühendused suudavad oma ressursse ühiseks tegevuseks koondada ning avada töötavaid kanaleid oma sihtrühmade ja lihtliikmete osalemiseks otsustes, mis mõjutavad nende käekäiku. Põhilisteks probleemideks on täna (maakondlike) katusorganisatsioonide vähesus või puudumine, ühenduste valdkondlik killustatus ja omavaheline koostöö vähesus. Loodud on erinevad tugistruktuurid (MAK-id), samas on nõrk ühenduste esindajate eestkoste- ja juhtimissuutlikkus.

Ehkki perioodil on jätkunud mittetulundusühingute ja sihtasutuste arvu kiire kasv (1.01.2007 oli Eestis registreeritud 24 881 ühendust; 1.11.2009 seisuga 29 500 (sh 11 600 korteri- jm ühistut) ei iseloomusta ühenduste arv sektori organiseerumise taset või tegevuse kvaliteeti, vaid on pigem kvantitatiivne näitaja. Aktiivselt tegutsevate ühenduste määramisel on probleemiks, et suur hulk registreeritud ühendustest ei ole realselt tegutsevad.

Õigusliku keskkonna keskseks vajaduseks on avalikes huvides tegutsevate kodanikeühenduste rolli selgem õiguslik määramine. Avalikes huvides tegutsevatel ühendustel on võimalik taotleda tulumaksusoodustusi. „Tulumaksusoodustusega sihtasutuste ja mittetulundusühingute nimekirj“¹⁷ aga ei sisalda kõiki organisatsioone, mis tegutsevad avalikes huvides. Tulumaksusoodustusega nimekirja kandmise põhitingimuseks on see, et mittetulundusühing või sihtasutus peab olema heategevuslik ning tegutsema avalikes huvides. Mõistet „tegutsemine avalikes huvides“ ei ole defineeritud ei tulumaksuseaduses ega muudes seadustes. Tulumaksuseaduses kasutatav „heategevuse“ mõiste definitsioon aga erineb KATA-s toodud definitsioonist. Antud mõisted vajavad erinevates seadustes ja dokumentides ühtlustamist.

Kuna tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirja on kantud nii üksikisikute kui ka juriidiliste isikute või riigi ning kohaliku omavalitsuse poolt asutatud või eelnimetatud liikmeskonnaga ühingud, mis tähendab, et antava maksusoodustuse kaudu toetab riik ennast või kohalikke omavalitsusi. Rahandusministeeriumis valminud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu kohaselt on tulumaksusoodustusega annetuste saajate ringist välja arvatud riigi- või kohaliku omavalitsuse asutused, avalik-õiguslikud juriidilise isikud või eraõiguslikud isikud, kes täidavad mõnd avalikku funktsiooni. Juriidilise isiku osaluse korral tulumaksusoodustusega ühingus võib kujuneda topelt maksusoodustus - tehtud kingituste ja annetuste ning isikute saadud hüvede näol. Lähtuvalt maksusoodustuse eesmärgist toetada **kodanikuühiskonda**, mille kaudu toimub inimeste omaalgatuslik koostöö ning osalemine avalike asjade otsustamises, peaks tulumaksusoodustusega nimekirja kandma ainult üksikisikute poolt asutatud ning üksikisikute liikmeskonnaga mittetulundusühingud ja sihtasutused. Kahjuks mõistete „**tegutsemine avalikes huvides**“ ja „**heategevuslik**“ definitsioonide puudumise tõttu seadustes ei ole võimalik usaldusväärselt otsustada missugune mittetulundusühing või sihtasutus võib kuuluda tulumaksusoodustusega nimekirja ja milline mitte.

Lisaks on uut tüüpi organisatsioonide teke loonud mõistelise segaduse, sest raske on liigitada sotsiaalseid ettevõtteid, sektoriüleseid koostööprojekte jms.

¹⁷ kinnitatud Vabariigi Valitsuse korraldusega (8.02.2000. a korraldusega nr 94-k... 18.06.2009 nr 262)

Majandussurutis tingib uue tegurina tähelepanu osutamist kodanikeühenduste võimalustele takistada ja leevendada selle all kõige rohkem kannatavate elanikkonna gruppide marginaliseerumist ja võõrandumist ühiskonnast. Nende hulka kuuluvad näiteks töötud, üksikvanemad ning piiratud töövõimega inimesed. Kuigi organiseerumine kindlasti on üks viisidest, kuidas vähemkindlustatud inimesed võiksid oma positsiooni ühiskonnas parandada, näitavad elanikkonnaküsitlused nii meil kui mujal, et osalemine kodanikeühenduste tegevuses on väiksemate netosissetulekutega inimeste hulgas teistest vähesem (2007. aastal oli netosissetulekuga kuni 2000 krooni kuus inimestest organisatsioonide või ühenduste tegevuses osalejaid 22,2%, samas kui neid üle 10000 krooniste netosissetulekutega inimeste hulgas oli 49,9%).¹⁸ Selle olukorra põhjused võivad olla seotud inimeste hariduse, rahvuse ja vanusega, aga teiselt poolt ka sellega, kuivõrd on olemas ja nähtavad sellised ühendused, mille eesmärkide hulgas on majanduslikult vähemkindlustatud inimeste olukorra parandamine. Lisaks on väga oluliseks kodanikuühiskonna organiseerumist puudutavaks tähelepanu vajavaks küsimuseks muutunud paaril viimasel aastal teravalt esile tõusnud rahvusrühmade vahelised pinged ja protestimeeleolud. Seetõttu vajab tuge mitte-eesti elanikkonna aktiivne ja vastutustundlik kodanikualgatus.

4.3 Heategevus ja filantroopia (vabatahtlik tegevus ja annetamine)

KATA 2008.a. rakendusplaani täitmise aruanne toob esile kodanikeühendustele annetatud raha vähenemise, kuid samal ajal on oluliselt suurenenud annetusi teinud füüsiliste isikute arv.

Vastavalt 2008. aastal läbi viidud uuringule¹⁹ on üheks võtmeteguriks annetamise soodustamisel, olenemata sellest, milline mehhanism annetuste kogumiseks on valitud, nende organisatsioonide täpne määratlemine, kellele tehtud annetused võimaldavad tulumaksusoodustust. Täna ei ole kodanikualgatuse toetamise kaudne riiklik mehhanism piisavalt selge ega laiemale avalikkusele üks-üheselt mõistetav (vt. 4.2)

Vabatahtlikus tegevuses osalemist takistavate tegurite hulgas on oluline piisava teabe puudumine osalemise võimalustest.²⁰ Õiguslik keskkond ei erista vabatahtlikku õigusliku seisundi järgi teistest õigussubjektidest, mis on probleemina terav eelkõige vabatahtlike kulude katmisega seotud vaatepunktist.

4.4 Kaasamine

Oluline osa aktuaalsetest arengutest puudutab avaliku võimu ja kolmanda sektori vahelisi suhteid. Kodanikeühenduste, aga ka ekspertide ja ettevõtete kaasamise abil kavandatud ja teostatud poliitika vastab paremini ühiskonna tegelikele ootustele ja vajadustele. Positiivse arenguna saab nimetada, et toimima on hakanud ministeeriumide kaasamiskoordinaatorite võrgustik. 2005. aastal töötati EKAK ühiskomisjoni ja Riigikantselei koostöös välja kaasamise hea tava – soovituslik põhimõtete kogum, mille alusel teevad ühendused, huvigrupid ja avalik sektor poliitilistes otsustusprotsessides koostööd. Kaasamise töögrupp, kuhu kuuluvad kaasamise koordinaatorid igast ministeeriumist, loodi 2007. aasta sügisel Riigikantselei eestvedamisel. Selle eesmärgiks on parem infovahetus ja selgelt kirjeldatud ning ühtlase kvaliteediga kaasamispraktikad ministeeriumides.

¹⁸ Mikko Lagerspetz; Krista Hinno; Sofia Joons; Erle Rikmann; Mari Sepp & Tanel Vallimäe (2007): *Isiku tunnuste või sotsiaalse positsiooni tõttu aset leidev ebavõrdne kohtlemine: elanike hoiakud, kogemused ja teadlikkus. Uuringuraport*. Tallinn: Sotsiaalministeerium.

http://www.siseministeerium.ee/public/Isiku_20tunnuste_20v_C3_B5i_20s_C3_B5tsiaalse_20positsiooni_20t_C3_B5ttu_20as_et_20leidev_20ebav_C3_B5rdne_20kohtlemine_20Uuringuraport_1_.pdf

¹⁹ vt viide 9 lk 4

²⁰ vt viide 8 lk 4

Kaasamispraktika valitsusasutustes on hetkel väga erinev. Haldussuutlikkuse meetme Tarkade Otsuste Fondi rahastamisel on algatatud projekt valitsusasutuste kaasamispraktikaid käsitleva analüüsi ja 8 eelnõu koostamise juhendamiseks. Projekti üldine eesmärk on valitsusasutuste kaasamisvõimekuse tõstmine. See tähendab valitsusasutuste suutlikkuse paranemist kaasamisprotsesside planeerimisel ja läbiviimisel, sh. kaasamise hea tava süsteemsem rakendamine. Uurimus valmib aastal 2010 ning selle käigus arvestatakse juba rahastatud projekti "Mittetulunduslikud esindusorganisatsioonid kui võrdväärsed partnerid riiklike otsuste planeerimisel ja elluviimisel (2008-2010)"²¹ väljundite ja tulemustega. Analüüs annab sisendi ministriumide kaasamispraktikate edasiseks tõhustamiseks. Senise teabe alusel võib öelda, et parimad võimalused oma tegevusvaldkonna poliitikakujundamist ja otsustusprotsesse mõjutada on mittetulundusühendustel, mis omavad juba välja kujunenud koostöösuhteid riigiasutuste, poliitika, meedia ja teiste professionaalidega; organisatsiooni liikmeskonna suurus või töötajate arv ei näi omavat mingit mõju.²²

Samas peaks Siseministeriumi kui koordineeriva üksuse põhiroll edaspidi olema selle tagamine, et uuest arengukavast kujuneks toimiv sisend ministriumide tegevuskavadesse, ning et juba arengukava koostamise juures garanteeritaks partneriteks olevate ühenduste laia ringi osavõtt. Probleemina on nähtud, et paljude avaliku võimu protsesside juhtimisel ja elluviimisel jäävad ühendused tihti õigeaegse informatsioonita. See, kuidas eelinformatsiooni kaasamisprotsesside kohta avaldatakse, on ministriumiti erinev, ja tihti puudub ka ühe ministriumis sees ühtne praktika. Kaasamise käik ning osalevate partnerite valiku kriteeriumid pole alati läbipaistvad. Osalusveebis on küll avaldatud ministriumide kaasamise tööplaanid, kuid nende täitmist võrreldes kavandatuga pole võimalik jälgida.

4.5 Kodanikeühendused kui partnerid avalike teenuste osutamisel

Avalike teenuste lepinguline teostamine ning poliitilistes otsustusprotsessides osalemine seavad mittetulundusühendustele sarnaseid nõudmisi: oluliseks saab ühenduste võime oma administreerimise, aruandluse ja kommunikatsiooni viiside osas vastata standarditele, mis on tavalised avaliku võimu asutuste vahelises läbikäimises. Ohuks on ühenduste ja nende juhtkondade kaugenemine oma liikmetest, mis omakorda vähendab ühenduste võimet toimida altpoolt tuleva algatuse kanalitena.²³ Avalike teenuste delegerimist kodanikeühendustele praktiseerib umbes 60% kohalikest omavalitsustest, mis hõlmavad umbes 87% Eesti elanikest. Samas on erinevate omavalitsuste praktika küllaltki erinev ning suurel määral sõltuvuses KOV juhtide teadmistest, hoiakutest ja väärtustest.²⁴ Partnerlussuhe, milles ei arvestata piisavalt ühenduste toimimise spetsiifikaaga ei toeta koostöö kujunemist avalike teenuste arendamisel ega kasuta ära potentsiaali ning lisaväärtusi, mis võiks delegerimisega kaasneda.

4.6 Kodanikeühenduste riiklik rahastamine

Kodanikeühenduste riikliku (riigi- ja KOV eelarvelise) rahastamise puhul ei ole rahastamisotsuste kriteeriumid selgelt määratletud. Ainult ministriumide valitud strateegiliste partnerite rahastamisel hoolitsetakse ühenduse võimekuse ja jätkusuutlikkuse säilitamise eest,

²¹ <http://www.ngo.ee/tof>

²² Anna Laido; Kristiine Meldre & Jon Ender (2009): *Suutlik sektor. Uuringu aruanne*. Tallinn: Eesti Mittetulundusühenduste ja Sihtasutuste Liit: lk. 9.

<http://www.ngo.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=28056/Suutlik+sektor+uuringu+aruanne.pdf>

²³ Lagerspetz, Mikko & Erle Rikmann (2008): "Kodanikualgatus ja vabatahtlik organiseerumine". Heidmets, Mati (toim.): Eesti Inimarengu Aruanne 2007 (32 - 38). Tallinn: Eesti Ekspressi Kirjastus. http://www.kogu.ee/public/trykised/EIA07_est.pdf

²⁴ Praxis (2009): *Kohaliku omavalitsuse üksuste avalike teenuste lepinguline delegerimine kodanikeühendustele. Analüüsi lõpparuanne*. Tallinn: Praxis. http://www.praxis.ee/index.php?id=356&no_cache=1

teiste ühenduste puhul võib riigieelarvelisel projektipõhisel rahastamisel olla koguni võimekust pärssiv mõju. Põhjuseks on rahastaja soovimatus aktsepteerida lepingu täitmisega kaasnevaid üldkulusid ja muid püsikulusid.²⁵ Ühenduste riigipoolseid rahastamisvõimalusi võib pidada ühekülgselt ning riiklikud programmid ei võimalda üldjuhul riigile oluliste strateegiliste partnerite tegevustoetuse saamist.

4.7 Kodanikuühiskonna arengu hindamiseks vajalik statistika ja uurimusteave

Statistikat puudutavaid probleeme on kodanikuühiskonna arengu hindamise puhul esile toonud erinevad valdkonnaga seotud ametid, kuid ka kodanikeühendused. Puudub ülevaade, kui suure panuse annab kolmas sektor SKP moodustumisse, milline on panus tööturule, teenuste ja toodete turu kujunemisele jne. 2009. aastal Siseministeeriumi poolt kodanikuühiskonna ekspertidelt tellitud ja läbi viidud EKAK-indikaatorite uuring tegeles süstemaatilisel kodanikuühiskonda puudutava info olemasolu ja kasutatavuse probleemiga. Töö käigus on kindlaks tehtud teabevajadused ning esitatud ettepanekud uue uurimusteabe hankimiseks.

5. Arengukava koostamise põhilähtekohad ja eesmärgid

Arengukava koostamise põhilähtekohaks on anda rakenduslik raamistik Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsioonis (EKAK) nimetatud eesmärkide teostamisele. Kui EKAKi rakendamisega seoses tõstatatud probleemid puudutavad seni suuresti puudulikke süsteemset ja läbipaistvust avaliku ja kolmanda sektori suhetes, siis **koostatav kodanikuühiskonna valdkondlik arengukava peab keskenduma osapoolte partnerluse tugevdamisele ja koostöö väärtustamisele prioriteetsete teemade ja valdkondade arendamisel**. Valitsusasutuste täita jäävad tegevused, mille eest saab vastutada vaid valitsus ning üksikud valdkondlikud arendustegevused usaldatakse asjatundlike kodanikeühenduste, võrgustike ning arenduskeskuste läbi viia, tagades neile selleks vajalikud vahendid.

Arengukava peab **arvestama kohaliku omavalitsuse tasandi arendustegevuste olulisuse ja tähtsusega** kodanikuühiskonna arendamisel. Selleks nähakse erinevate prioriteetsete teemavaldkondade all ette tegevusi ja tugisüsteeme, mis toetavad kohalike omavalitsuste panust kodanikualgatuse toetamisse, heade tavade juurutamist ja praktikate ühtlustamist.

5.1 Arengukava valdkondlikud eesmärgid

Tulenevalt eespool esitatud probleemidest saab strateegilistest vajadustest lähtuvad arengukava eesmärgid tuua välja järgmiselt:

5.1.1 Toimiv ja süsteemne kodanikuharidus

Tegevuste planeerimisel tuleb lähtuda asjaolust, et kodanikuhariduse senine formaal- ja mitteformaalharidussüsteemides eraldiseisvate praktikadena käsitlemine ei ole andnud soovitud tulemusi. Probleemide süsteemseks lahendamiseks tuleb formaal- ja mitteformaalharidussüsteemid enam sidustada ning otsustada, milline institutsioon võtab kanda poliitika üldise koordineerija ja osapoolte kaasaja rolli. Koordineeriva üksuse roll on töötada

²⁵ Praxis & KUAK (2008): Kodanikuühiskonna riigieelarvelise rahastamise analüüs (2006-2007). Lõppraporti II osa: analüüsi tulemused. Tallinn: Praxis. http://www.praxis.ee/index.php?id=436&no_cache=1

välja tegevusprogramm kodanikuhariduse tõhususe ja tulemuslikkuse kindlustamiseks. (Iga tasandi õppetegevused peavad võimaldama enam kognitiivset arengut toetavate praktiliste kogemuste omandamist, erinevatele sihtgruppidele tuleb tagada piisavalt alternatiivseid ja atraktiivseid õppimismudeleid, õpitegevustes ja karjääri hindamisel juurutada enam vabatahtliku töö arvestamise põhimõtteid, kvaliteedikindluse tagamiseks rakendada läbimõeldud koolitajate koolitamise süsteem.)

Eeldatavad tulemused:

- Kodanikuhariduse koordineerimine ja arendustegevuse juhtimine on süsteemselt korraldatud;
- Kodanikuharidus formaalhariduses ja mitteformaalhariduses on horisontaalset sidustatud;
- Tagatud on toetus kogu elanikkonna kodanikuhariduse edenemist soodustavatele projektidele.

Indikaatorid:

- Elanike hinnang õigusi ja kohustusi puudutava info kättesaadavuse osas (E XII);
- Täiskasvanud elanikkonna kodanikuõiguste tundmise tase (E XIV);
- Elanike informeeritus poliitikast ja poliitilistest otsustest (E I);
- Vähemuste hinnang õigusi ja kohustusi puudutava informatsiooni kättesaadavusele (E XIII)

5.1.2 Kodanikuühiskonna ja –algatuse parem organiseerumine ning toimivad võrgustikud

Geograafilisest ebavõrdsusest ja killustatusest hoidumiseks tuleb täiendada ja kvaliteedilt ühtlustada maakondades pakutavaid tugiteenuseid, suurendada mittetulundusühenduste võimekust laiendada, aktiveerida ja esindada oma liikmeskonda ning toetada sidemete tugevdamist rahvusvaheliste organisatsioonidega. Läbipaistvuse ja vastutavuse (*accountability*) parandamiseks on oluline kohandada olemasolevat õiguslikku raamistikku erinevatel alustel tegutsevate mittetulundusühingute paremaks määratlemiseks (sh nt. avalikes huvides tegutsevad ühendused, sotsiaalsed ettevõtted). Enam tähelepanu vajab vähemkindlustatud elanikkonnagruppide organiseerumise julgustamine, mille tulemusena võiks mittetulundussektor olla ka oluliseks sotsiaalsete töökohtade loojaks. Tuleb tagada, et muud kui eesti keelt kasutavad ühiskonnaliikmed saaksid väljendada oma väärtusi ja huvisid viisil, mis võimaldab konstruktiivset koostööd ja mõttevahetust avaliku võimu ning eestikeelse avalikkusega.

Eeldatavad tulemused:

- Juriidilised alused erinevat tüüpi kodanikeühenduste määratlemiseks on asjakohased ;
- Riiklike tugiteenuste (sh maakondlike arenduskeskuste) maht ja kvaliteet vastavad kodanikuühiskonna ootustele ja vajadustele;
- Rahvusvahelistes, üle-eestilistes, piirkondlikes ja valdkondlikes võrgustikes osalemine on ühenduste poolt väärtustatud ja avaliku sektori poolt toetatud;
- Vähemkindlustatud elanikkonnagrupid on aktiivsed ja ühiskonda kaasatud;
Muukeelsete ühenduste suutlikkus on võrdselt eestikeelsetega tõusnud, võrgustumise tase paranenud ning koostöösuhted laienenud.

Indikaatorid:

- Mittetulundusühingute liikmelisus (E VI);
- Katusorganisatsioonidesse kuulumise määr (ORG VII);

- Vähemuste rahulolu e-teenuste kättesaadavuse ja kvaliteediga (RIIK XII);
- Kodanikeühenduste rahulolu avaliku sektori poolt osutatud tugiteenustega (ORG XXXIV);
- Töötajate aastakeskmise arv kasumitaotluseta organisatsioonides (ORG XXX);
- Mittetulundusühingute liikmelisus vähemkindlustatud kodanike hulgas (E VIII);
- Mittetulundusühingute liikmelisus mitte-eestlaste hulgas (E VIII).

5.1.3 Avaliku sektori otsuste kujundamine on tänu kaasamise hea tava rakendamisele tõhusam ning osapooled on rahul kaasamise protsessi ja tulemustega.

Kaasamise hea tava kasutuselevõtmine vajab avalikus sektoris reeglistike ja kordade kehtestamist, sh kaasamise planeerimise ja läbiviimise reeglite täpsustamist nii õigusloome kui muude otsuste (sh valdkondlikud arengukavad, rahastamise meetmed, seisukohad jms) kujundamise puhul. Oluline on täpsemalt fikseerida ministeeriumide, kohaliku omavalitsuse üksuste ja nende mittetulundusühendustest partnerite koostöö alused: partnerlus tähendab jagatud ülesandeid ja vastutust, mistõttu on oluline tagada olulisi ülesandeid täitvatele partneritele vajalik rahaline toetus omapoolse kaasamisprotsessi korraldamiseks. Partnerluse legitiimsuse suurendamiseks pöörata partnerite valikul senisest enam tähelepanu ühenduse seotusele sihtrühma ja liikmeskonnaga. Mittetulundusühenduste kaasamise kõrval ei saa unustada organiseerumata või erinevatel mitteformaalsetel viisidel organiseerunud inimeste aktiivsema osaluse tähtsust ning näha ette tegevused osaluse julgustamiseks, kaasamismudelite ja -mehhanismide mitmekesistamiseks. Kaasamise hea tava rakendamise edukust näitab see, kui tava on kaasamisprotsesside kujunemise ja juhtimise aluseks ka kohalikul tasandil.

Eeldatavad tulemused:

- Kaasamisprotsessid on teadlikult plaanitud, tõhusalt korraldatud ning mõjusad s.t. arvestavad osalejate sisendiga;
- Osalemisvõimalused on mitmekesised ning erinevate sihtrühmade erisusi arvestavad kaasamismudelid ühiskonnas tuntud, tunnustatud ja aktiivselt kasutusel;
- Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning nende partnerite koostöö alused on läbimõeldud, fikseeritud ja avalikud;
- Ametnike teadlikkus ja oskused kaasamise põhimõtete ja praktilise korralduse kohta on arenenud (mõeldes sellele, et meetmete ja tegevustena on tarvis koolitustega jätkata);
- Tõusnud on eestkosteorganisatsioonide võimekus poliitika kujundamises osalemiseks.

Indikaatorid

- Avaliku sektori kaasamiskogemusega kodanikeühenduste arv (ORG XII);
- Elanikkonna mitteinstitutionaalse ühiskondlik-poliitilise osaluse määr (E III);
- Kodanikeühenduste hinnang oma mõjule poliitikakujundamisel (ORG XIV);
- Kodanikeühenduste rahulolu mõjuga poliitikakujundamisel (ORG XV).

5.1.4 Vabatahtlik tegevus ja annetamine on laiaulatuslik ja mitmekesine

Vabatahtliku tegevuse soodustamiseks tuleb täpsemalt määratleda vabatahtliku õiguslik seisund ja anda vabatahtlikule tegevusele legaalse definitsioon. Et vabatahtlikku tegevust süsteemsemalt edendada on nii teabe kogumise ja levitamise kui nõustamise ja koolitamise osas kasutamata maakondliku tasandi potentsiaal. Annetamise soodustamiseks on riigil vaja ühtset läbimõeldud lähenemist millises suunas soovime heategevust ja filantroopiat edendada.

Eeldatavad tulemused:

- Vabatahtlik tegevus on õigusraamistikus asjakohaselt fikseeritud;
- Teadlikkus vabatahtliku tegevuse väärtuslikkusest on tõusnud ning valdkond süsteemselt edendatud;
- Kujundatud on toetav keskkond annetamiskultuuri edendamiseks.

Indikaatorid:

- Osalemine üksikisikuna vabatahtlikus tegevuses (E V);
- Vabatahtlike osalemine kodanikeühenduste tegevuses (ORG XVII);
- Vabatahtliku tegevuse maht kodanikeühendustes (ORG XXIX);
- Annetajate osakaal elanikkonnas (E X).

5.1.5 Kodanikeühendused on tunnustatud partnerid avalike teenuste osutamisel

Teatud avalike teenuste osatajana võivad kodanikeühendused olla avalikule sektorile parimaks võimalikuks partneriks. Tagada tuleb, et avalik sektor tunnustab ja väärtustab teenuste delegerimisel ühendusi kui sisulisi ja võrdväärseid partnereid, pidades silmas, et avalike teenuste lepingulise üleandmise eesmärgiks on teenuste kvaliteedi tõstmine ja teenuste ligipääsetavuse parandamine ning sõlmitavaid lepinguid ei saa käsitleda ühenduste rahalise toetamise vormina. Avalike teenuste lepingulise üleandmise protsess peab olema läbipaistev, koostöösuhe teenuse tellija ja osutaja vahel erinevalt klassikalisest lühikesest, pragmaatilisest ja võistlevast konkurentsuhetest, tuginema pikaajalisusele, strateegilisusele ja vastastikusele koostööle.

Eeldatavad tulemused:

- Teenuste osutamise delegerimine kodanikeühendustele on korraldatud vastavalt hea valitsemise põhimõtetele;
- Kohalike omavalitsuste praktikad, ootused ja arusaamad teenuste delegerimisel kodanikeühendustele on ühtlustatud.

Indikaatorid:

- Avalikule sektorile teenuste osutamisega tulu teeninud ühenduste osakaal (ORG XXXI).

5.1.6 Kodanikeühenduste riiklik rahastamine on läbipaistev ja korraldatud ühtsetel alustel

Lisaks ministeeriumide pikema aja jooksul kujunenud partneritega lepinguliste suhete paremale korraldamisele on oluline jätkata ja tõhustada kodanikeühenduste võimekuse tõstmiseks väljatöötatud arendusprogrammide rakendamist ja sihttoetuste eraldamist. Siseministeeriumi eestvedamisel 2009. aastal väljatöötatud kodanikeühenduste riigieelarvelise rahastamise korrastamise kontseptsioon kirjeldab võimalusi rahastamise tervikliku süsteemi loomiseks riigi- ja kohaliku omavalitsuse tasandil. Kontseptsioon toob välja võimalused ühenduste rahastamist sätestavate ja reguleerivate õigusaktide kohandamiseks ning vajadused rahastamise korrastamist võimaldavateks arendustegevusteks.

Eeldatavad tulemused:

- Kodanikeühenduste riigieelarveline rahastamine on vastavalt kontseptsioonis kirjeldatud vajadustele ja soovitudele korrastatud;
- Kodanikuühiskonna arengu toetamiseks algatatud riiklikud programmid on läbimõeldud, vajadustest lähtuvad ning omavahel süsteemselt seotud.

Indikaatorid:

- Kodanikeühenduste riigieelarvelise rahastamise analüüs (RIIK XI).

5.1.7 Kodanikeühiskonna arendamise planeerimiseks ja hindamiseks vajalik info on piisav ja kättesaadav

Kodanikuühiskonna poliitika kujundamiseks on oluline, et riiklik statistika võimaldaks kirjeldada kodanikuühiskonna trende. Selleks, et tagada valdkonna arendamiseks ja hindamiseks piisav informeeritus, tuleb valdkonnas viia läbi uuringuid süsteemse plaani alusel. Et uurimusteave oleks kättesaadav, tuleb nii riigi tellimisel kui eraalgatusel läbiviidud kodanikuühiskonna arengut käsitlevad uuringud koondada ühtsesse terviküsteemi. Andmete operatiivseks analüüsiks on oluline korraldada majandusaasta aruannetes sisalduva ning mittetulundusühingute majanduslikku võimekust iseloomustava ning ühe keskseima informatsiooni esitamine veebipõhiselt. Oluline on, et riik tagab ühenduste majandusaasta aruandluse põhjal tehtava analüüsi. Mittetulundusühenduste riiklikusse registrisse arvelevõtmiseks tuleb täiendada ühenduste registreerimisel kasutatavat klassifikatsiooni.

Eeldatavad tulemused:

- Kättesaadavad statistilised andmed kirjeldavad parimal moel kodanikuühiskonna iseloomu ja trende;
- Valdkonna edendamiseks ja arengute hindamiseks tagatud piisaval hulgal analüüside ja uuringute läbiviimine ning nende kättesaadavus.

Indikaatorid

- Statistika korrastamise ja kodanikuühiskonna uuringute kava on vastu võetud ja seda järgitakse;
- Siseministeriumis on ajakohastatud ülevaade olemasolevast kodanikuühiskonda puudutavast uurimusteabest ning teadusasutustes käimasolevates või alustatud uurimusprojektidest.

6. Arengukava koostamise protsess ja korraldus

Arengukava legitiimsuse ja eesmärgipärasuse tagamiseks lähtutakse koostamisel järgmistest põhimõtetest:

- 1) Arengukava koostamisel **arvestatakse kodanikuühiskonna arengu toetamiseks vajalike käimasolevate protsessidega** nagu rahastamise korrastamine, teenuste delegeerimine, kaasamise edendamine, vabatahtliku töö väärtustamine ja statistika parandamise protsessi jätkamine, ning nähakse ette võimalused jätkamiseks.

- 2) Arengukava on **avatud uute poliitika ja toetusskeemide ellukutsumisele** ning koostamisel ei eeldata tingimata jäämist juba kujundatud raamidesse. See võimaldab pöörata tähelepanu arengutele, mis EKAK-i vastuvõtmisel ei olnud veel aktuaalsed, vaadata üle õigusraamistiku sobivuse reaalsete vajadustega, statistika ning riigi poolt tagatud tugisüsteemide piisavuse. Arengukava ei tohi olla ka liigselt koormatud ja saab sisaldada vaid neid tegevusi, mida arengukava osapooled on valmis realselt ellu viima.
- 3) Arengukavaga **tagatakse tegevuste läbiviimiseks vajalikud ressursid**. Tegevuste eluviimiseks peavad valitsusasutused planeerima piisavalt eelarvelisi vahendeid ning tagama läbimõeldud, ühtlustatud ja läbipaistvad skeemid ka nende tegevuste rahastamiseks, mida viivad läbi teised osapooled. Arengukava on aluseks ministeeriumide tegevuskavadele ning Riigieelarvestrateegiale, mis annab võimaluse tegevusi ja vahendeid pikemalt ette planeerida.
- 4) **Arengukava koostamisse kaasatakse võimalikult lai ring kodanikeühendusi**, mis pikemas perspektiivis aitab kaasa selle tulemuslikule täitmisele. Arengukava koostamine peaks olema avaliku võimu protsesside juhtimise ja elluviimise eeskujuks ja mudeliks, tagades ühendustele õigeaegse informatsiooni ning osalusvõimalused.

Arengukava koostamise ettepaneku kooskõlastusringil paluti kaasatud osapooltel nimetada esindajaid, kes hakkavad osalema arengukava väljatöötamise töörühmas. Arengukava koostamiseks moodustatakse Siseministeeriumi juurde töörühm, kuhu kuuluvad ekspertgruppide juhid ja kodanikuühiskonna valdkonna asjatundjad. Kuna arengukava prioriteetsed tegevussuunad on horisontaalse iseloomu ja mõjuga, moodustatakse ekspertgrupid järgmistel teemadel: 1) kodanikuharidus; 2) heategevus ja filantroopia; 3) kaasamine; 4) kodanikuühiskonna- ja algatuse organiseerumine, sh ühenduste riiklik rahastamine ja partnerlus avalike teenuste osutamisel ning 5) kodanikuühiskonna statistika, arengukava mõõdikud ja elluviimise seire. Töörühma ülesandeks on koostada detailsem olukorra ja lahendamist vajavate probleemide analüüs ning töötada välja meetmed ja tegevused eesmärkide saavutamiseks, indikaatorid eesmärkide täitmise hindamiseks ning rakendusplaan. Arengukava koostamiseks võetakse tööle projektijuht, kelle ülesanne on protsessi juhtimine, töögruppide sisendi koondamine ning arengukava teksti koostamine.

6.1 Peamised kaasatavad

Siseministeerium koordineerib Kodanikuühiskonna arengukava 2011 – 2014 väljatöötamist juhendatud kaasamisprotsessi²⁶ alusel. Kaasamisprotsessi läbiviimiseks koostatakse eksperdi ja Siseministeeriumi koostöös konsultatsiooniprotsessi kavand. Kaasamine toimub praktiliselt kõikide etappide ja tegevuste juures. Eriti oluliseks peab Siseministeerium kaasamist eesmärkide ja mõjuindikaatorite määramise etapis, samuti sellele eelnevas olukorra analüüsi etapis.

²⁶ Haldussuutlikkuse meetme Tarkade Otsuste Fondi projekti „Valitsusasutuste kaasamisvõimekuse tõstmine“ (taotleja Siseministeerium) raames viiakse 2010-2011 aastal 8 ministeeriumis läbi 8 eelnõu väljatöötamine juhendatud kaasamisprotsesside alusel. Juhendamist teostab OÜ Ernst & Young.

Plaanitud konsultatsioonid partneritega on kahetasandilised - esmalt kaasatakse arengukava koostamisse kohaliku omavalitsuse asutused ning nendega ulatuslikku koostööd tegevad mittetulundusühendused rohujuure tasandil. Teises etapis toimuvad konsultatsioonid katusorganisatsioonide ja ministriumide tasandil. Kaasamisprotsessi puhul koostab ekspert protsessi kirjelduse, kavandatud ja reaalselt toimunud kaasamise käigu ja tulemuste jäädvustuse koos analüüsi ja soovitustega Siseministriumile. Kodanikuühiskonna arengukava ja rakendusplaani arutatakse avalikult kodanikeühenduste esindajatega kahel korral vähemalt kahes Eesti piirkonnas: esmase tööversiooni valmimise järgselt ettepanekute ja täienduste saamiseks ning töö valmimise järgselt tagasiside saamiseks sihtgruppidele. Saadud ettepanekud ja märge nende arvestamise või mittearvestamise kohta lisatakse. Arengukava väljatöötamise kaasatud osapooled on toodud käesoleva dokumendi lisas 2. Toodud nimekiri ei ole lõplik, vaid annab ülevaate võimalikest osapooltest, kellega arengukava eelnõu koostamisel arvestatakse, samas ei osale kõik nimekirjas olevad organisatsioonid kõikides arengukava väljatöötamise etappides ühel määral ja viisil.

6.2 Arengukava koostamise ajakava

Aeg 2010	Tegevuse sisu
november – detsember 2009	Arengukava koostamise ettepaneku esitamine Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks.
jaanuar	Arengukava koostamise plaani sh kaasamiskava kinnitamine. Arengukava töörühma ja ekspertgruppide moodustamine.
Jaanuar-veebruar	Valdkondade hetkeolukorra analüüsi ja tuleviku arengute analüüsi koostamine.
märts	KATA 2009 täitmise aruande koostamine.
veebruar - aprill	Olukorra analüüsi lõpp. Strateegiliste eesmärkide ja mõjuindikaatorite määratlemine; Meetmete ja tulemusindikaatorite määratlemine.
mai	Arengukava esimese versiooni koostamine. Kodanikuühiskonna arengukava elluviimise kommunikatsioonistrateegia väljatöötamise algatamine.
aprill-mai	Arengukava rakendusplaani koostamine vastavalt töörühma ja ekspertgruppide sisenditele prioriteetsetest valdkondadest.
mai-juuni	Arengukava projekti I. arutelu huvigruppidega, sh osale.ee-s.
juuni-juuli	Arengukava projekti täiendamine arvestades huvigruppide ettepanekuid.
august-september	Arengukava projekti konsulteerimine valitsusasutuste ja KOV üksustega.
september	Arengukava projekti II. arutelu huvigruppidega, sh osale.ee-s.
oktoober-november	Arengukava ja rakendusplaani ning arengukava elluviimise kommunikatsioonistrateegia valmimine ning esitamine kooskõlastusele valitsusasutustele ja KOVidele, täiendamine kooskõlastuselt saadud ettepanekutega.

November- detsember	Arengukava ja rakendusplaani esitamine Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks.
------------------------	---

7. Arengukava rakendamine

Arengukava juhtimise ja elluviimise eest vastutab Siseministerium. Kodanikuühiskonna poliitika kujundamine ja rakendamine on horisontaalne, mistõttu sõltub kodanikuühiskonna poliitika edukus olulisel määral ministeeriumide valmidusest määratleda valitsusasutuste üleseid ühishuve ning võtta vastutust koostööpoliitika rakendamise eest.

Siseministerium koordineerib, sh algatab arengukava täiendamise ja muutmisega seonduvaid küsimusi ning jälgib ja hindab arengukava rakendamist ja vastavust seatud eesmärkidele. Kaasatud ministeeriumid ja asutused informeerivad riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve koostamise protsessi ajal Siseministeriumi ning nende valitsemisala eelolevaks planeerimisperiodiks ja eelarveaastaks kavandatavates kodanikualgatust toetavatest tegevustest, mille põhjal saab Siseministerium infot rakendusplaani koostamiseks. Siseministerium koostab arengukava rakendusplaani ja selle elluviimise aruande iga kahe aasta tagant, kuna ajavahemik on optimaalne, et detailseid tegevusi kavandada ja ellu viia. Esimene rakendusplan esitatakse Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks koos arengukava esitamisega.

Teised seotud institutsioonid teavitavad ja kaasavad Siseministeriumi kodanikuühiskonna arendamisse erinevates tegevussuundades. Arengukava rakendusplaaniga kindlaks määratud tegevusi viivad ellu lisaks valitsusasutustele ka kodanikeühenduste katusorganisatsioonid ja kohaliku omavalitsuse üksused ning nende liidud, kaasates ärisektorit.

LISA 1: Seotud riiklikud arengukavad

Seosed strateegiliste dokumentide ja teiste riiklike arengukavadega

Järgnevalt on toodud viiteid teiste riiklike arengukavade eesmärkidele ja valdkondadele, kus riigiasutuste ja kodanikeühenduste huvid kattuvad ja kus on otstarbekas aktiivsete kodanikeühenduste koostööpotentsiaali rakendada.

Seotud KATA eesmärkidega 1-5

Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon

Riigikogu 12. detsembri 2002. a otsus

Kodanikeühenduste ja avaliku võimu esindajad lähtuvad oma koostöös alljärgnevaist põhimõtetest ja väärtustest:

1. Kodanikuaktiivsus
2. Osalus
3. Austus
4. Partnerlus
5. Vastutus ja aruandmiskohustus
6. Kodanikualgatuse poliitiline sõltumatus
7. Korruptiivsuse vältimine
8. Säστεv ja tasakaalustatud areng
9. Võrdne kohtlemine

Valitsuse tegevusprogramm 2007-2011: Kodanikuühiskond ja riiklus

<http://www.valitsus.ee/?id=8132>

Valitsusliit peab riigi arengus oluliseks eelkõige kodanikuühiskonna tugevnemist, loeb Eesti elu edendamisel kodanikeühendusi oma partneriks ning peab riigi tasemel tegutsevate kodanikeühendustega aktiivset dialoogi. Eesti ei saa endale demograafilistel põhjustel lubada riigiaparaadi suurendamist. Eesti riik peab tugevnema mitte uute asutuste loomise ja täiendavate ametnike teenistusse võtmisega teel, vaid kaasates kodanikke ja kodanikeühendusi riigivalitsemisse ja võttes laiemalt kasutusele uusi tehnoloogiaid.

Seotud KATA eesmärkidega 1-7

Riiklike struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013: Inimressursi arendamise rakenduskava

Haridus- ja Teadusministeerium, 11.01.2007 valitsuse protokolliline otsus

www.fin.ee/doc.php?76669

Elukestev õpe:

Suurem osalemine elukestvas õppes vastavalt võimekusele ja vajadustele

Suurem haldusvõimekus:

Poliitika kujundamise ja elluviimise tulemuslikkus ja efektiivsus on tõusnud

Avaliku- ja mittetulundussektori töötajad on asjatundlikud ja usaldusväärsed

Seotud KATA eesmärkidega 1-5

Vabariigi Valitsusele esitatud arengukava koostamise ettepanekud:

Eesti täiskasvanuhariduse arengukava aastateks 2009-2013, 4.12.2008 Valitsuse korraldus nr 484, Haridus- ja Teadusministeerium

http://www.valitsus.ee/failid/T_iskasvanuhariduse_arengukava_ettepanek.pdf

Peaesmärk: arendada välja elukestva õppe süsteem, mis tagaks täiskasvanud elanikkonnale mitmekesised, alternatiivsed, toetavad, koostöös rakendatavad õppimisvõimalused, mis omakorda suurendaksid inimeste võimalusi omandada vähemalt ühe taseme võrra kõrgem haridus või kvalifikatsioon.

Seotud KATA eesmärkidega 1 ja 4 – kodanikuaktiivsus ja vabatahtlikuna tegutsemine kui eneseharimise ja elukestva õppe võimalus

Eesti kultuuripärandi hoidmise ja väärtustamise arengukava aastani 2030, 6.06.2008 Valitsuse korraldus nr 254, Kultuuriministeerium

http://www.valitsus.ee/failid/kultuurip_randi_arengukava_ettepanek.pdf

- Riigil on terviklik ja adekvaatne ülevaade kultuuripärandi hulgast ja selle seisundist
- Kultuuripärandi väärtustamine on meie igapäevaelu loomulik osa
- Kultuuripärand on läbi säästva (taas)kasutamise integreeritud aktiivselt ühiskonnaellu

Seotud KATA eesmärgiga 5 kultuuriseltside tegevuse osas

Kehtivad arengukavad:

Haridus- ja Teadusministeerium:

Noorsootöö strateegia 2006-2013 06.07.2006 Valitsuse 07.07.2006 korraldus nr 380

<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=4935>

Arengusuund 2: Noored osalevad neid puudutavates otsustusprotsessides ja poliiticate kujundamises. Arengu tagamiseks on vajalik:

- noortega konsulteerimise tagamine kohalikul, maakondlikul ja üle-riigilisel tasandil
- tähelepanu suunamine ja tegevuste kavandamine noorte osalusmotivatsiooni tõstmiseks.

Seotud KATA eesmärkidega 1-3

Justiitsministeerium:

Korruptsioonivastane strateegia aastateks 2008-2012 3.04.2008 Valitsuse korraldus nr 164
http://www.valitsus.ee/failid/korruptsioonivastane_strateegia_2aprill.pdf

I eesmärk: korruptsiooni vältimine era- ja mittetulundussektoris

Mittetulundussektoris on korruptsioonioht ennekõike seotud mittetulundusühingute (MTÜ) ja avaliku võimu vaheliste suhetega. Korruptsioonioht tekib, kui MTÜ-dele üle antavate avalike ülesannete kord ei ole läbipaistev. Samuti suurendab korruptsiooniriski MTÜ-de rahastamise kord, kui see pole selge ja ühetaoline. Näiteks napib teavet kohaliku omavalitsuse ja kohalike MTÜ-de suhetest. Puuduvad andmed, milliseid MTÜ-sid ja millistel tingimustel kohalik omavalitsus rahastab.

Eesmärgi 1 tegevused:

- 1) MTÜ-de rahastamissüsteemi korrastamine ja avalikustamise süsteemi loomine
- 2) MTÜ-de rahastamisel riigi- ja KOV eelarvest seatakse üheks kriteeriumiks MTÜ eetikakoodeksi olemasolu ja selle järgimine
- 3) MTÜ-de majandusaasta aruannete avalikustamine mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris

Seotud KATA eesmärkidega 5-7

Alaealiste kuritegevuse vähendamise arengukava aastateks 2007-2009 22.05.2008
Valitsuse korraldus nr 225
http://www.valitsus.ee/failid/T_iendatud_alaealiste_arengukava.pdf

I strateegiline alaeesmärk: Ennetustöö tõhustumine elanikkonna teadlikkuse tõusu ja hoiakute muutumise läbi

- 1.1. Toetada iga-aastasi kuriteoennetusprojekte ja kuriteoennetust tegevate mittetulundusühingute tegevust.
- 2.1. Anda välja kuriteoennetusteemalisi trükiseid ja muid teabematerjale.
- 3.1. Politseil ja teistel asjaomastel asutustel, sh MTÜdel, korraldada kuriteoennetusliku sisuga loenguid lasteaedades ja üldhariduskoolides.
- 3.2. Rakendada ulatuslikumalt "Koolirahu" programmi.
- 3.5. Hinnata regulaarselt õpilaste hoiakuid ja väärtushinnanguid kodanikuühiskonna valdkonnas (mõeldud on kodanikuharidust – kodaniku õigused ja kohustused)

II strateegiline alaeesmärk. Sotsiaalsete ja hariduslike ennetusmeetmete kättesaadavuse parandamine

- 5.1. Koolitada lapsevanemaid nende sotsiaalsete oskuste ja kasvatuspraktika parendamiseks.

Seotud KATA eesmärkidega 1, 5

Inimkaubanduse vastu võitlemise arengukava 2006-2009 ja selle rakendusplaani

Justiitsministeerium, valitsuse 30.01.2006 korraldus nr 63

<http://www.valitsus.ee/failid/Inimkaubandus.doc>

Inimkaubanduse ohvrite abistamine

Seotud KATA eesmärgiga 5

Keskkonnaministeerium

Eesti säästva arengu riiklik strateegia "Säästev Eesti 21"

Riigikogus heaks kiidetud 14. septembril 2005

http://www.riigikantselei.ee/failid/Saastev_Eesti_21.pdf

EESMÄRK 1: EESTI KULTUURIRUUMI ELUJÕULISUS

1.1. Eesti kultuuriruumi ulatus.

1.2. Eesti kultuuri funktsionaalsus: kuivõrd eesti keel, eesti kultuurivaramu ja eestilikud traditsioonid, käitumis- ja suhtlemismudelid on juurdunud, vajalikud ja kasutusel igapäevaelus ning ühiskonna erinevate institutsioonide toimimiseks

1.3. Eesti kultuuri ajaline pidevus ja plastilisus: kultuurimälu võime toimida minevikukogemuse sidujana tulevikuga, rahvuskultuuri avatus uuele, rikastumis- ja tõlgendamisvõime muutuvmas maailma kultuuripildis

EESMÄRK 2: HEAOLU KASV

2.3. Võimaluste mitmekesisus (eneseteostuseks, rekreatsiooniks, sotsiaalseks suhtlemiseks)

EESMÄRK 3: SIDUS ÜHISKOND

Tugev kodanikuühiskond: kodanikeühendused osalevad võrdväärse partnerina nii poliitiliste otsustuste kujundamisel kui mitmete (sotsiaalse suunitlusega) teenuste pakkumisel

Seotud KATA eesmärkidega 1, 2, 3, 5.

Kultuuriministeerium

Eesti lõimumiskava 2008-2013 10.04.2008 Valitsuse korraldus nr 172

http://www.valitsus.ee/failid/L_imumiskava_2008_2013_muudetud.pdf

- kontaktid ja suhtlus erineva emakeelega inimeste vahel on suurenenud ning erinevused eesti- ja muukeelsete elanike osalemises kodanikeühendustes ja avalikus sfääris on vähenenud
- valdav osa eri rahvustest Eesti elanikke usaldavad üksteist ja Eesti riiki

Seotud KATA eesmärkidega 1, 2, 5

Liikumisharrastuse strateegiline arengukava 2006–2010 30.03.2006 Valitsuse korraldus nr 209

<http://www.kul.ee/index.php?path=1216>

VALDKONNAD:

- 1) Sportimispaigad
- 2) Teadmisvara ja selle levitamine harrastajatele
- 3) Liikumisharrastuse korraldamine

Seotud KATA eesmärkidega 2, 5

Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium

Täiendatud "Eesti infoühiskonna arengukava 2013 30.07.2009 Valitsuse korraldus nr 327
http://www.valitsus.ee/failid/T_iendatud_info_hiskonna_arengukava.pdf

Tegevusvaldkond I: Isikukeskse ja kaasava ühiskonna arendamine

- Kodaniku, ettevõtja ja ametniku portaali arendamine ja sidumine vajalike teenustega: kõik avalikus sektoris loodud teenused on isikutele saadavad kodanikuportaali kaudu
- Riigi otsustusprotsessides osalemise võimaluste laiendamine (eDemokraatia)

Seotud KATA eesmärkidega 3, 5

Põllumajandusministeerium

Eesti maaelu arengu strateegia 2007-2013 24.07.2008 Valitsuse korraldus nr 340
http://www.valitsus.ee/failid/Eesti_maaelu_arengu_strateegia_2007_2013.pdf

3.3. Maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine

- Põhiteenused/maapiirkonna infrastruktuur/uuendamine

3.4. LEADER-telg

- Kohalik suutlikkus: kohalike tegevusgruppide toimimine suuremas osas maapiirkonnast

Seotud KATA eesmärkidega 1-5

Rahandusministeerium

Riigi eelarvestrateegia 2010-2013 28.05.2009 Valitsuse korraldus nr 202
http://www.valitsus.ee/failid/Riigi_eelarvestrateegia_2010_2013.pdf

- vältimatu struktuuride reorganiseerimine ja funktsioonide optimeerimine erinevates valdkondades nii avalike teenuste kvaliteedi parendamise kui ka riigi administreerimiskulude kokkuhoiu nimel

Seotud KATA eesmärgiga 5

Riigikantselei

Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008-2011 Lissaboni strateegia rakendamiseks 9.10.2008 Valitsuse korraldus nr 426

Eesmärk 8 - Tööjõu oskuste tõstmine

Eesmärk 9 - Tööturu paindlikkuse suurendamine ja tööelu kvaliteedi parandamine

Seotud KATA eesmärkidega 1, 4

Siseministeerium

Eesti regionaalarengu strateegia 2005-2015 19.05.2005 Valitsuse protokolliline otsus

http://www.sisemin.gov.ee/atp/failid/EESTI_REGIONAALARENGU_STRATEEGIA_2005_2015.doc

Kõigi piirkondade jätkusuutliku arengu tagamine, tuginedes piirkondade sisestele arengueeldustele ja eripäradele ning pealinnaregiooni ja teiste linnapiirkondade konkurentsivõime kvalitatiivsele arendamisele.

1. Inimeste põhivajaduste parem tagatus igas Eesti paigas
2. Eri piirkondade püsiv konkurentsivõime
3. Eesti piirkondade tugevam sidumine ülepiiri regioonide ja muu Euroopaga

Seotud KATA eesmärkidega 1, 2, 5

Maakondlike arenduskeskuste võrgustiku strateegia 2008–2013

http://ww2.eas.ee/vfs/4303/MAK_strateegia_2008-2013.doc

Mittetulundusühenduste võimekuse tõstmise prioriteet

6. Suurenenud on mittetulundusühenduste tegutsemisvõimekus
7. Ühiskonnas on väärtustatud heategevus ja kogukonna hüvanguks tehtav vaba-tahtlik töö
8. Suurenenud on ühenduste koostöövõimekus

Seotud KATA eesmärkidega 1-5

Sotsiaalministeerium

Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020

http://www.valitsus.ee/failid/Rahvastiku_tervise_AK_2009_2020.pdf

Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused

Tervisliku ja turvalise arengu tagamine lastele ning noortele

Tervislik elu-, töö- ja õpikeskkond

Seotud KATA eesmärkidega: 1, 4, 5

Riiklik HIVi ja AIDSi strateegia aastateks 2006-2015 01.12.2005 Valitsuse 07.12.2005 korraldus nr 771

http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Tervisevaldkond/Tervisepoliitika/HIV_ja_AIDSi_strateegia_2006-2015.pdf

HIV-nakkuse levik on püsiva langustendentsiga

Seotud KATA eesmärgiga 5

Südame- ja veresoonehaiguste ennetamise riiklik strateegia 2005-2020 03.02.2005
Valitsuse 14.02.2005 korraldus nr 89 <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=852525>

Rahvastiku varajane haigestumine ja suremus südame- ja veresoonehaigustesse on püsiva langustendentsiga

VALDKOND: FÜÜSILINE AKTIIVSUS

Meede 1. Elanikkonna teadlikkuse tõstmine tervist toetavast liikumisest

Meede 2. Füüsilist aktiivsust soodustava toetava keskkonna ja infrastruktuuri tagamine

Seotud KATA eesmärgiga 5

Narkomaania ennetamise riiklik strateegia aastani 2012 22.04.2004 Valitsuse protokolliline otsus

http://www.tai.ee/failid/narko_riiklik_strateegia_aastani_2012.pdf

Vähenenud narkootikumide pakkumine ja nõudlus ning toimiv ravi- ja rehabilitatsioonisüsteem sõltlastele, millest tulenevalt on vähenenud tarbimisest tulenev kahju

- toimiv ravi- ja rehabilitatsioonisüsteem
- funktsioneeriv narkootikumide tarvitamisest tekitatud kahjude vähendamisele suunatud sotsiaalne võrgustik
- kompleksne ennetussüsteem
- toimiv ja ülevaatlik uimastiinfo seiresüsteem.

Seotud KATA eesmärgiga 5

Laste- ja perepoliitika kontseptsioon 11.02.2003 Valitsuskabineti otsus
<http://www.riik.ee/pere/>

1. Laste ja lastega perede elukvaliteedi parandamine
2. Pere- ja tööelu ühitamise toetamine
3. Laste kasvatamise väärtustamine

Seotud KATA eesmärgiga 5

Eesti vanuripoliitika alused

<http://www.sm.ee/index.php?id=409>

Haridus, kultuur, sport

Mittetulundusühingud ja eneseabi

Seotud KATA eesmärgiga 5

Eesti Vabariigi invapoliitika üldkontseptsioon "Puuetega inimestele võrdsete võimaluste loomise standardreeglid" 16.05.1995 Valitsuse protokolliline otsus

<http://www.epikoda.ee/>

- Kättesaadavus
- Haridus
- Tööhõive
- Sissetuleku tagamine ja sotsiaalkindlustus
- Pereelu ja isikupuutumatus
- Kultuur
- Vaba aeg ja sport
- Religioon

Seotud KATA eesmärgiga 5

Välisministeerium

Täiendatud Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2006-2010 26.06.2008
Valitsuse korraldus nr 286

http://www.valitsus.ee/failid/arengukoost___arengukava.rtf

Globaalse vaesuse vähendamine ja aastatuhande arengueesmärkide saavutamine

- Inimarengu toetamine
- Säätliku arengu toetamine

Seotud KATA eesmärkidega 1-5

LISA 2: Arengukava väljatöötamise kaasatud osapooled

Nimekiri ei ole lõplik ja kaasamine ei piirdu ainult nende organisatsioonidega. Kuidas, millal ja millises ulatuses ning vormis konkreetseid osapooli kaastakse, näidatakse ära lähteülesande kinnitamise järgselt koostatavas kaasamiskavas.

1. Riigistruktuurid ja omavalitsuste esinduskogud

Siseministeerium, Rahandusministeerium, Justiitsministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium, Keskkonnaministeerium, Kultuuriministeerium, Kaitseministeerium, Välisministeerium, Põllumajandusministeerium, Riigikantselei, Riigikogu, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Statistikaamet, Eesti Maksu- ja Tolliamet, Registrate ja Infosüsteemide Keskus, Eesti Linnade Liit, Eesti Maaomavalitsuste Liit

2. Kodanikuühiskonna riiklikud tugistruktuurid

SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital SA, Ettevõtluse Arendamise SA, Maakondlikud arenduskeskused (15)

3. Teised kodanikeühendustele suunitletud ja/või abikõlblikud rahastamisprogrammid/rahastamise struktuuriüksused (riigi SA-d)

Keskkonnainvesteeringute Keskus, SA Innove, Integratsiooni Sihtasutus, Kultuurkapital, SA Archimedes, Euroopa Noored Eesti Büroo, „Leader programm“ jt

4. Mittetulundusühingud, sihtasutused

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, Eesti Kirikute Nõukogu, Kaubandus-Tööstuskoda, Tööandjate Keskliit, Külaliikumine „Kodukant“ Eesti Rahvuskultuuri Kesksetside Liit, Eestimaa Rahvuste Ühendus, Ametiühingute Keskliit, Kultuuriseltside ühendus „Lüüra“, SA Avatud Eesti Fond, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Vabaharidusliit, Avatud Hariduse Liit, SA Dharma, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Teeme ära – Minu Eesti toimkond/nõukoda, Lastekaitseliit, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Üliõpilaskondade Liit, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, Tallinna Slaavi Kultuuriühing, Eesti Pensionäride Ühendus, Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus, Heateo Sihtasutus, Eesti Koostöö Kogu, Eesti Euroopa Liikumine, Uue Maailma Selts jt

5. Uuringu- ja analüüsiorganisatsioonid

Poliitikauuringute Keskus Praxis, Kodanikeühiskonna uurimis- ja arenduskeskus (Tallinna Ülikool), Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus (RAKE), Geomedia OÜ, eRiigi Akadeemia jt

6. Ärisektor

Swedbank (ettevõtte sotsiaalne vastutus, „Annetuskeskkond“) jt